

development of a separate country and the world in general depends on the social and value orientations of young people, their position, activity and degree of participation in cultural, scientific, political and social life. The problem of health and reducing the level of morbidity in higher education institutions also involves increasing the attractiveness of promoting a healthy lifestyle, effective fight against bad habits, effective health and mass sports work, as well as effective organizational measures, including by the leadership of higher education institutions. In modern higher education institutions of Ukraine, the problem of improving health is solved mainly by conducting physical education classes with students, sports competitions, health days, etc., where a significant part of students of various courses are involved in the organization of a healthy lifestyle. At the same time, students acquire theoretical knowledge of the basics of health in such disciplines as "Safety of Life", Basics of Occupational Safety", "Physical Culture", where the main focus is on the physical aspect of health.

If we analyze the ecopolitics of KNUTD, it should be noted that in addition to eco-infrastructure, the Kyiv National University of Technologies and Design actively supports eco-projects and popularizes environmentally friendly ideas. Currently, together with students, teachers, researchers, business partners and interested parties, KNUTD is conducting a new Strategy for the University's sustainable development with the aim of overcoming all the challenges that in these difficult times for Ukraine of Russian armed aggression have faced us and the whole society, and in particular, support corporate health

However, today there is a need for an effective post-covid rehabilitation and recreation system due to the severity of the COVID-19 disease and the long recovery period. This problem can be solved by involving universities in the development and implementation of telemedicine and distance programs, recreation programs on university eco-territories, which contribute to the preservation of a favorable epidemiological situation during the pandemic, adopting the positive experience of other countries.

Reference:

1. GreenMetric rating. Electronic resource. Access mode:

<file:///C:/Users/maria/OneDrive/%D0%A0%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D1%82%D1%96%D0%BB/%D0%90%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%B0%D1%81%D0%BF%D1%96%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B2/%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%B0%D1%81%D0%BF%D1%96%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B2/Overall%20Rankings%202022%20-%20UI%20GreenMetric.html>

УДК 338

М. Черниш, І. Гончаренко

goncharenko.im@knutd.edu.ua

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЇ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЗРОСТАЮЧОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Одним із перспективних напрямків наукових досліджень в Україні є проблематика розвитку смарт-спеціалізації кластерів в умовах зростаючої конкуренції в сучасній глобальній економіці.

Смарт-спеціалізація лежить в основі Політики згуртованості ЄС у сфері інновацій, і є попередньою умовою для держав-членів ЄС для отримання підтримки структурних фондів. Україна також комплексно впроваджує підходи до смарт-спеціалізації при розробці та реалізації концепцій розвитку кластерних структур, але науково-організаційне забезпечення цього процесу має потенціал для удосконалення.

Смарт-спеціалізація є інноваційним інструментом ЄС для розбудови конкурентоспроможності регіонів, заснований на усебічному урахуванні місцевих умов та можливостей, а також економіці знань. Як інноваційний підхід, смарт-спеціалізація має на меті стимулювати економічне зростання та робочі місця, дозволяючи кожному регіону визначати та розвивати власні конкурентні переваги [1].

Термін «smart» означає [2]: 1) на основі фактів, що враховують усі активи, можливості, вузькі місця в регіоні, в т.ч. зовнішню перспективу, потенціал співпраці, глобальні ланцюги цінностей; 2) відсутність рішень «вертикально вниз», натомість заохочується динамічний процес відкриття підприємництва, який об'єднує ключових зацікавлених сторін навколо спільного бачення; 3) підтримуються усі форми інновацій, не тільки технологічні, а також використання існуючих чи нових знань; 4) екосистемний підхід: створення середовища для змін, ефективність роботи інституцій.

Імплементация концепції смарт-спеціалізації кластерних структур ґрунтується на організації синергії через продуктивні комунікації між освітньо-науковими структурами, бізнесом, органами влади, експертною спільнотою та іншими стейкхолдерами [3]. Важливим складником цієї концепції є процес підприємницького відкриття, а активна участь підприємців у розробці і реалізації смарт-спеціалізації вважається необхідною передумовою її реалістичності та результативності. Тож, на відміну від традиційного ракурсу, коли проблематика смарт-спеціалізації розглядається, насамперед, у регіональному контексті, дане дослідження ставить у центр уваги підприємницький сектор та проблеми його залучення до процесу розробки

інтелектуальної спеціалізації.

Поширення смарт-спеціалізації кластерних структур в контексті регіонального співробітництва заохочує інноваційні партнерства і кластери об'єднувати зусилля, створюючи інноваційну екосистему, проводити модернізацію європейської промисловості. Відомо, що Європейська комісія визнала на державному рівні важливість розкриття потенціалу технологічних викликів діджиталізації, що вимагає прискорення інноваційного розвитку для менш розвинених індустріальних регіонів. Отже, ЄС за допомогою смарт-спеціалізації розпочав загальноєвропейську інноваційну кампанію, в яку залучені майже всі європейські країни [7].

Зважаючи на високу ефективність кластерів та кластерних структур у забезпеченні національного, регіонального та місцевого розвитку як в ЄС, так і в інших країнах світу, зокрема в Україні важливо приділити розвитку концепції смарт-спеціалізації кластерних структур належної уваги задля їх ефективної діяльності.

Рухом створення кластерів є ефективна смарт-спеціалізація регіонів і територіальних громад. Смарт-спеціалізація та кластеризація мають спільних стейкхолдерів (бізнес, наука, влада, громада). Їх спільними ознаками є орієнтація на інноваційний розвиток, спрямованість на підвищення регіональної конкурентоспроможності та збільшення участі регіонів у глобальних ланцюгах доданої вартості (ГЛДВ). Інтенсивний розвиток кластерів є одним з основних критеріїв успішної смарт-спеціалізації регіонів і територіальних громад [4].

На сьогодні в Україні розроблені та прийняті стратегії регіонального розвитку (СРР) на основі підходу смарт-спеціалізації. Аналіз окремих узгоджених та затверджених СРР до 2027 року та планів заходів з їх реалізації на період 2021-2023 роки на предмет прогнозного застосування кластерів та кластерних ініціатив дозволяє зробити наступні висновки [4]: – розроблені СРР здебільшого лише декларують сучасні тренди розвитку, зокрема, стосовно розвитку кластерів; в переважній більшості регіонів не розроблено стратегій розвитку кластерів та інших пов'язаних з кластеризацією програм (інноваційного розвитку, розвитку МСБ, тощо); – визначені та заплановані кластерні ініціативи в багатьох випадках базуються на традиційній спеціалізації областей; – в більшості СРР роль МСБ як основного рушія регіонального розвитку на основі створення кластерів, лише декларується та є незначною; – слабо визначена роль стимулювання, зокрема фінансового, щодо досягнення поставлених цілей та завдань.

Політика реалізації стратегій смарт-спеціалізації вимагає розумних, стратегічних та обґрунтованих рішень. Пріоритети визначаються на основі процесу розкриття можливостей відповідної території «знизу вгору», водночас враховуються результати стратегічної розвідки щодо активів регіону (зокрема промислових структур, кластерів, університетів, науково-дослідних інститутів, науки, технологій, навичок, людського капіталу, навколишнього середовища, доступу до ринку, систем управління, зв'язків з іншими регіонами), а також наявних викликів (старіння населення, невідповідності ринку праці, віддаленого місцезнаходження та екологічних аспектів тощо), конкурентних переваг і потенціалу для покращення ситуації (наприклад, SWOT-аналізу, прогнозування та аналізу тенденцій, технології картографування, кластерного аналізу, підприємницьких знань про ринки тощо) [5].

Враховуючи значну зацікавленість на державному рівні в розвитку концепції смарт-спеціалізації кластерних структур, на базі спільної роботи фахівців із спеціалізованих міністерств - економічного розвитку та торгівлі, інфраструктури, енергетики та вугільної промисловості, аграрної політики та продовольства, охорони здоров'я, освіти і науки, а також науковців шляхом експертного опитування було визначено перелік секторальних напрямів розумної спеціалізації для України, а саме: ресурсні матеріали; біоекономіка та біотехнології; енергетика та енергомашинобудування; аерокосмічні технології; інформаційно-комунікаційні технології; здорове суспільство.

Хоча такий підхід не відповідає керівним принципам проектування дослідницьких та інноваційних стратегій для розумної спеціалізації, на перших етапах входження України у цей процес він є корисним для започаткування пошуку ринкових ніш на структурованому європейському ринку. Тому виконану фахівцями роботу краще сприймати як установлення перспективних напрямів інтеграції вітчизняної науково-дослідної системи до європейського дослідницького простору.

На сьогодні концепцію смарт-спеціалізації на практиці намагається застосовувати лише Мінекономрозвитку та торгівлі (МЕРТ) при формуванні засад нової промислової політики, зокрема, в проекті Стратегії розвитку промислового комплексу України на період до 2025 р. [6].

Європейський досвід доводить можливість застосування та поширення смарт-спеціалізації для стратегування регіонального розвитку, що визначає конкурентні переваги, встановлює стратегічні пріоритети та впроваджує інтелектуальну політику для максимізації потенціалу розвитку на основі знань. Таким чином, смарт-спеціалізація сприяє перетворенню регіонів в регіональні кластери з робототехніки та інноваційні агенції в країнах ЄС.

Це важливо і для України, оскільки регіони України інтегровані у світові торговельні потоки з широким співробітництвом і конкурентним ринком, де постійно відбуваються інноваційні трансформації. Реалізація концепції смарт-спеціалізації може бути досить ефективним інструментом майбутнього розвитку, зокрема для можливості інтеграції на більш високі ступені європейських ланцюгів доданої вартості. Не менш важливим є те, що у випадку, якщо нам вдасться реалізувати смарт-спеціалізацію в Україні так, як вона діє в Європі – це дозволить забезпечити трансформаційний ефект, необхідний для модернізації промисловості в умовах впливу Індустрії 4.0.

Отже, ключовим інструментом для розвитку концепції смарт-спеціалізації в Україні в умовах зростаючої конкуренції є кластерні структури, які організовані для об'єднання та обміну досвідом, фінансуванням, лідерством та коучінгом, щоб зробити бізнес успішним, продуктивним, прибутковим та сприяти працевлаштуванню населення. Кластерні структури допомагають стимулювати інновації та стартапи, розвивають наявні сильні сторони, підтримують їх розвиток, таким чином допомагаючи їм стати лідерами, спеціалізуючись та співпрацюючи з іншими стейкхолдерами.

Список літератури:

1. Березіна О.Ю. Смарт-спеціалізація для покращення умов життя домогосподарств: європейський досвід. Економіка і організація управління. 2018. №4 (32). С.35-46. URL: <http://jeou.donnu.edu.ua/article/view/6573>
2. Matusiak Monika. Overview of the process of smart specialisation in Ukraine, Moldova and Tunisia. The European Commission's science and knowledge service. Joint Research Centre.
3. Розвиток підприємництва та його роль у реалізації підходу смарт-спеціалізації в Україні / Н.В. Швець, Г.З. Шевцова // Економічний вісник Донбасу. — 2020. — № 2 (60). — С. 53-66.
4. Бараннік В.О. Щодо сприяння розвитку регіональних кластерів в Україні. і НІСД «Щодо інституційного забезпечення розвитку промислових кластерів в економіці України» (2018 р.). Режим доступу: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-01/111Zapiska-SHevchenko-klasteryiAPU-28.11.2018-341b9.pdf>.
5. National/regional innovation strategies for smart specialisation (RIS3). *European Commission*. Website.URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/inf ormat/2014/smart_specialisation_en.pdf
6. Olena Snihova. Shans dlya ekonomichnoho vidrozhennya rehioniv, yakoho ne mozha vtrachaty. (2018)Website.URL: https://zn.ua/ukr/economics_of_regions/smart-specializaciya-ta-stupid-realizaciya-276489_.html
7. SMART-spetsializatsiya v Ukrayini: chomu ne tak, yak v Yevropi? Website.URL: <https://www.industry4ukraine.net/bez-kategoriyi-uk/smart-speczializacziya-v-ukrayini-chomu-ne-tak-yak-v-yevropi/>

УДК 339.9; 330.101

Т.Е. Белялов, Е.С. Аширов

KNUTD@edu.ua

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У контексті інноваційного шляху розвитку економіки, однією зі стратегічних цілей є створення підприємницьких університетів, діяльність яких базуються на глибокій інтеграції науково-дослідної, освітньої та інноваційної діяльності. Ця інтеграція спрямована на досягнення цілей сталого розвитку, зростання попиту на освітні послуги, а також на передбачення потреби в кадрах і науково-технічному забезпеченні національної економіки та пріоритетних галузей промисловості.

Актуальність розвитку підприємницьких університетів в світі обумовлена наступними факторами:

1. Підтримкою підприємництва, оскільки у сучасній економіці все більше акцентується на ролі підприємництва та інновацій, а розвиток підприємницьких університетів допомагає формувати та розвивати підприємницькі навички серед здобувачів вищої освіти;
2. Підтримкою інновацій, оскільки саме підприємницькі університети створюють сприятливу атмосферу для виникнення нових ідей та інновацій, а співпраця з бізнес-інкубаторами та акселераторами допомагає здобувачам вищої освіти та реалізовувати різноманітні проекти;
3. Створенням робочих місць через підтримку підприємницькими університетами стартапів та інноваційних компаній;
4. Співпрацею з індустрією, оскільки важливою частиною діяльності підприємницьких університетів є співпраця з корпораціями та бізнес-середовищем для підтримки стажування здобувачів вищої освіти та проведення спільних досліджень;
5. Підвищенням соціальної відповідальності, оскільки більшість підприємницьких університетів активно підтримує соціальні ініціативи, що спрямовані на досягнення цілей сталого розвитку.

В цілому, розвиток підприємницьких університетів має велике значення для підготовки молоді до викликів сучасного бізнесу та сприяє створенню інноваційних рішень для суспільства та економіки в цілому.

Розглянемо досвід функціонування підприємницьких університетів в провідних країнах світу.

Велика Британія має багатий досвід у створенні підприємницьких університетів, які активно співпрацюють з бізнесом та інклюзивними програмами для здобувачів освіти. Провідні університети Великої Британії, такі як University of Warwick, University of Oxford, Imperial College London, Cambridge Judge Business School та London School of Economics and Political Science співпрацюють з багатьма компаніями та галузями, надають освітні послуги, розвивають підприємницькі навички серед здобувачів освіти та підтримують інноваційні проєкти.